

PRACE NAUKOWE

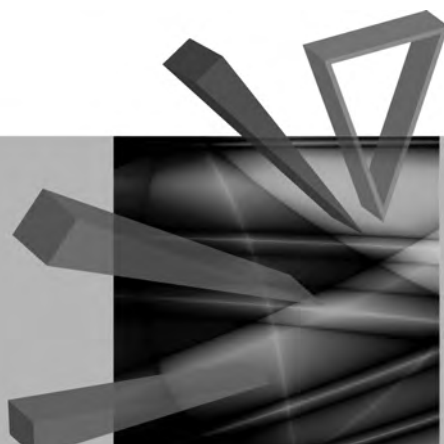
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia



Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mikula: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households' financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households' debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Katarzyna Skrzyszewska

Akademia Morska w Gdyni

KONKURENCYJNOŚĆ KRAJÓW REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO W ŚWIETLE MIĘDZYNARODOWYCH RANKINGÓW

Streszczenie: Konkurencyjność gospodarki (kraju), podobnie jak konkurencyjność przedsiębiorstwa, nie została jednoznacznie zdefiniowana. Różni badacze przy identyfikowaniu konkurencyjności gospodarek kładą nacisk na odmienne kwestie. Niewątpliwie niezależnie od sposobu postrzegania konkurencyjności gospodarki jest ona przedmiotem zainteresowań nie tylko świata nauki, ale również biznesu i polityki. W zależności od przeznaczenia konstruowane są różne wskaźniki umożliwiające określenie poziomu konkurencyjności poszczególnych gospodarek. W artykule opisano konstrukcję wskaźników opracowywanych przez dwie organizacje: International Institute for Management Development (IMD) oraz World Economic Forum (WEF). Na podstawie rankingów IMD i WEF oceniono konkurencyjność gospodarek państw Regionu Morza Bałtyckiego na tle pozostałych gospodarek, jak również w ramach regionu.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, rankingi, Bałtyk.

1. Wstęp

Pojęcie międzynarodowej konkurencyjności kraju jest stosunkowo nowe – pierwsze próby jej zdefiniowania pojawiły się w połowie lat 80. XX wieku. Wtedy, w następstwie spektakularnych sukcesów gospodarczych Japonii i innych azjatyckich gospodarek, w najbardziej rozwiniętych krajach powołano instytucje zajmujące się badaniem konkurencyjności gospodarek. Należą do nich teraz zarówno instytuty badawczo-naukowe (Komisja Prezydenta USA ds. Konkurencyjności Gospodarczej, szkocka Rada Doradców Strategicznych, IMD), organizacje międzynarodowe (WEF, OECD, IMF), instytucje i przedsiębiorstwa prywatne (The Heritage Foundation, The Wall Street Journal).

Szacuje się, że obecnie liczba definicji konkurencyjności wynosi ponad 400¹. Można je uporządkować, grupując definicje na podstawie kryterium ekonomicznego

¹ W. Bieńkowski, M.A. Weresa, M.J. Radło (red.), *Konkurencyjność Polski na tle zmian gospodarczych w krajach OECD. Ewolucja znaczenia czynników konkurencyjności*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2010, s. 13.

uznanego za najważniejsze. Tym samym można wyodrębnić nurty w badaniach nad konkurencyjnością. Do głównych nurtów zalicza się te oparte na:

- „bilansie handlu zagranicznego,
- konkurencyjności cenowej i/lub kosztowej,
- konkurencyjności jakościowej,
- dynamice PKB,
- dobrobycie,
- płacach,
- produktywności,
- zatrudnieniu”².

Wyżej wymienione kryteria ekonomiczne umożliwiają ocenę konkurencyjności kraju z punktu widzenia dostępu do zasobów (strona podażowa), jak również wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej (strona popytowa). Diagnozy poziomu dostępności i jakości zasobów wykorzystywane są do formułowania polityki gospodarczej na różnych poziomach władzy. Szacowanie stopnia atrakcyjności klimatu inwestycyjnego jest użyteczne dla przedsiębiorstw³. Wymienione wyżej aspekty konkurencyjności gospodarki ujęte są w tzw. podejściu *business school*. Polega ono na kompleksowym ujęciu wskaźników: „(...) stabilności makroekonomicznej, jakości polityki gospodarczej”, przejrzystych rozwiązań prawnoinstytucjonalnych⁴.

Region Morza Bałtyckiego (RMB) to ważny europejski makroregion⁵ zróżnicowany politycznie i gospodarczo, dla którego Komisja Europejska opracowała, ogłoszoną w 2009 roku, Europejską Strategię dla Regionu Morza Bałtyckiego. Mimo podobnych warunków naturalnych, historia oraz polityka odcisnęły mocne piętno na rozwoju społeczno-gospodarczym poszczególnych państw, co przekłada się bezpośrednio na poziom ich obecnej konkurencyjności. Wśród licznych rankingów najlepszymi do oceny różnic konkurencyjności gospodarek RMB będą najbardziej uniwersalne wskaźniki obejmujące aspekty związane ze sferą zarówno realną (gospodarka, społeczeństwo, środowisko naturalne), jak i regulacyjną (polityka gospodarcza). Kryteria powyższe spełniają rankingi opracowywane przez International Institute for Management Development (IMD) oraz World Economic Forum (WEF).

² *Ibidem*, s. 20.

³ J.W. Bossak, W. Bieńkowski, *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2004, s. 139; W. Bieńkowski, M.A. Weresa, M.J. Radło (red.), *op. cit.*, s. 27.

⁴ *Ibidem*, s. 15.

⁵ Makroregion to pojęcie wykreowane na potrzeby Europejskiej Strategii dla Regionu Morza Bałtyckiego. Oznacza: „społeczności, regiony z różnych krajów o podobnych bądź komplementarnych zasobach połączonych stojącymi przed nimi wspólnymi wyzwaniami oraz wspólnymi celami”; <http://groupspaces.com/EUSBSR/pages/glossary>.

2. Wskaźniki konkurencyjności gospodarek według IMD oraz WEF

Wskaźnik konkurencyjności International Institute for Management Development szacowany jest na podstawie ponad 300 kryteriów (331 w 2011 r., 329 w 2012 r.) ujętych w czterech zbiorach czynników (warunki ekonomiczne, efektywność rządu, efektywność przedsiębiorstw, infrastruktura), z których każdy zawiera pięć podzbiorów (tab. 1).

Tabela 1. Kryteria oceny konkurencyjności gospodarek według IMD

Warunki ekonomiczne	Efektywność rządu	Efektywność przedsiębiorstw	Infrastruktura
Stan gospodarki kraju (25)*	finanse publiczne (12)	wydajność (11)	infrastruktura podstawowa (25)
Handel zagraniczny (24)	polityka fiskalna (13)	rynek pracy (23)	infrastruktura techniczna (23)
Inwestycje zagraniczne (17)	struktury instytucjonalne (13)	finanse (18)	infrastruktura naukowo-badawcza (23)
Zatrudnienie (8)	legislacja dot. działalności gospodarczej (21)	praktyki zarządzania (9)	ochrona zdrowia i środowisko (27)
Ceny (4)	społeczeństwo (12)	postawy i wartości (7)	edukacja (16)

* w nawiasach podano liczbę kryteriów ocenianych w ramach danego podzbioru

Źródło: na podstawie *World Competitiveness Report*, IMD, Geneva 2011, <http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/scoreboard.pdf>.

Zdecydowanie najbardziej rozbudowany zbiór stanowią kryteria opisujące te czynniki, od których zależy tempo i kierunek rozwoju gospodarki. Drugą grupę stanowią elementy obiektywnie oddające warunki funkcjonowania przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Dopiero na trzecim miejscu plasują się efektywność rządu oraz przedsiębiorstw.

Nieco inaczej konkurencyjność gospodarki oceniana jest przez World Economic Forum. W Globalnym Indeksie Konkurencyjności (*Global Competitiveness Index – GCI*) 113 kryteriów determinujących konkurencyjność gospodarki zostało rozdzielonych między 12 filarów konkurencyjności gospodarki. Te z kolei zostały zakwalifikowane do trzech grup czynników kluczowych dla:

- 1) gospodarki opartej na zasobach,
- 2) gospodarki, w której nacisk położony jest na zwiększanie wydajności gospodarowania posiadanymi zasobami,
- 3) gospodarki opartej na innowacjach (tab. 2).

Tabela 2. Filary konkurencyjności gospodarki determinujące wartość Globalnego Indeksu Konkurencyjności (GCI)

Warunki podstawowe (kluczowe dla gospodarki opartej na zasobach)	Stymulatory efektywności (kluczowe dla gospodarek o wysokiej wydajności)	Innowacje (kluczowe dla gospodarek innowacyjnych)
1. Instytucje (21)*	1. Szkolnictwo wyższe, szkolenia (8)	1. Zaawansowanie i złożoność działalności gospodarczej (9)
2. Infrastruktura (9)	2. Wydajność rynku dóbr konsumpcyjnych (16)	2. Innowacyjność (7)
3. Otoczenie makroekonomiczne (5)	3. Wydajność rynku pracy (9)	
4. Ochrona zdrowia i edukacja na poziomie podstawowym (10)	4. Rozwój rynków finansowych (8)	
	5. Zaplecze technologiczne (9)	
	6. Wielkość rynku (2)	

* w nawiasach podano liczbę kryteriów ocenianych w ramach danego filaru

Źródło: na podstawie: *Global Competitiveness Report 2011-2012*, World Economic Forum, Geneva 2011, pp. 9-10.

Każdy z filarów w ramach swojej grupy uzyskał identyczną wagę. Oznacza to, że w całym wskaźniku największe znaczenie przypisano kryteriom związanym z zaawansowanymi i złożonymi rodzajami działalności gospodarczej oraz z innowacyjnością (po 16,5%). Filary podstawowe dla gospodarki mają udział w całym wskaźniku na poziomie 8,25% każdy, a filary stymulujące rozwój po 5,61%. Takie rozłożenie akcentów i czynników wpływających na konkurencyjność pozwala nie tylko wyznaczyć miejsce gospodarki wśród pozostałych, ale również określić poziom rozwoju gospodarki.

Oceniając bieżącą konkurencyjność kraju pomija się pewne czynniki, które w długim okresie mogą zdecydowanie oddziaływać na gospodarkę i poziom jej konkurencyjności – zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Stąd idea wskaźnika konkurencyjności zrównoważonej, nad którym pracę zapoczątkowało World Economic Forum. Przez pojęcie zrównoważonej konkurencyjności ekonomiści WEF rozumieją: „(...) zbiór instytucji, polityk i czynników, które determinują poziom produktywności kraju, gwarantując jednocześnie przyszłym pokoleniom możliwość realizowania ich własnych celów”⁶. Dzięki takiemu ujęciu problemu nowy wskaźnik zrównoważonego rozwoju (*Sustainable Competitiveness Index – SCI*) pozwala ocenić gospodarkę pod kątem przyszłego rozwoju w dłuższej perspektywie niż

⁶ K. Schwab (ed.), *Global Competitiveness Report 2011-2012*, World Economic Forum, Geneva 2011, p. 54.

dotychczasowy wskaźnik konkurencyjności (*Global Competitiveness Index* – GCI) odnoszący się do perspektywy krótko- i średniookresowej.

Wskaźnik ten został zaprezentowany po raz pierwszy w „The Global Competitiveness Report 2011-2012”. Czynniki oceniane przy tworzeniu SCI pogrupowane są w pięciu zbiorach: kapitał ludzki, warunki rynkowe, technologia i innowacje, polityka i warunki wspomagające, otoczenie materialne (tab. 3). Wskaźnik zrównoważonej konkurencyjności (SCI) w porównaniu z GCI jest rozbudowany o pięć nowych filarów: spójności społecznej, polityki środowiskowej, wydajności zasobów, zarządzania zasobami odnawialnymi, stopnia degradacji środowiska (w tab. 3 zostały wyróżnione szerszą ramą).

Tabela 3. Struktura Wskaźnika Zrównoważonej Konkurencyjności (SCI)

Kapitał ludzki	Warunki rynkowe	Technologia i innowacje	Polityka i jej otoczenie	Otoczenie materialne
Ochrona zdrowia, edukacja na poziomie podstawowym	Wydajność rynku pracy	Zaplecze technologiczne	Instytucje	Wydajność zasobów
Szkolnictwo wyższe i szkolenia	Stopień rozwoju rynku finansowego	Zaawansowanie i złożoność działalności gospodarczej	Infrastruktura	Zarządzanie odnawialnymi źródłami zasobów
Spójność społeczna	Wielkość rynku	Innowacje	Otoczenie makroekonomiczne	Stopień degradacji środowiska
	Wydajność rynku dóbr konsumpcyjnych		Polityka środowiskowa	

Źródło: na podstawie: *Global Competitiveness Report 2011-2012*, World Economic Forum, Geneva 2011, p. 55.

Spójność społeczna rozumiana jest jako „(...) zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim jego członkom, przy jednoczesnym minimalizowaniu nierówności i unikaniu marginalizacji”⁷. Dzięki temu filarowi ujęte są kwestie zarówno warunków ekonomicznych, rozwoju społecznego, jak i spójności. Polityka środowiskowa oceniana jest na podstawie stopnia rygorystyczności i egzekwowania przepisów związanych ze środowiskiem, zasięgu obszarów chronionych oraz liczby ratyfikowanych umów międzynarodowych dotyczących środowiska. Subindeks „otoczenie materialne” tworzą wyłącznie filary nieuwzględniane w Globalnym Indeksie Konkurencyjności (GCI). Najogólniej dotyczą one stopnia i efektywności wy-

⁷ *White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together As Equals in Dignity”*, Council of Europe Ministers of Foreign Affairs, 118th Ministerial Session, Strasbourg 2008, www.coe.int.

korzystania zasobów oraz oceny gospodarowania zasobami. W porównaniu z GCI Indeks Zrównoważonej Konkurencyjności (SCI) informuje nie tyle o stanie kondycji gospodarki, ile o jej perspektywach wynikających ze sposobu gospodarowania wszystkimi zasobami występującymi w danej gospodarce. Autorzy Indeksu Zrównoważonej Konkurencyjności (SCI) mieli jednak pewne wątpliwości, czy tworzenie tego wskaźnika „od początku” (tzn. uwzględniając elementy GCI) jest poprawne. Te same elementy uwzględniane przy szacowaniu GCI oraz SCI (np. makrootoczenie, innowacyjność, wielkość rynku) mają inną wagę i strukturę. Możliwe jest więc, że różnice w wartościach GCI oraz SCI będą odzwierciedlały nie tyle faktyczne różnice w konkurencyjności gospodarki bez uwzględnienia oraz z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju, ile będą efektem korzystania z tego samego źródła informacji, jednak z wykorzystaniem danych w innych proporcjach i natężeniu. Stąd SCI potraktowany jako wersja beta został mocno zmodyfikowany. W najnowszym (wydanym w 2012 r.) rankingu konkurencyjności gospodarek uwzględniającym zrównoważony rozwój już nie występuje. Zastąpił go *Global Competitiveness Index* skorygowany o zbiór czynników charakteryzujących równowagę środowiskową oraz zrównoważony rozwój społeczeństwa – *Sustainability-adjusted Global Competitiveness Index*⁸. Do wskaźników odnoszących się do zrównoważonego rozwoju środowiska zaliczono: politykę środowiskową (m.in. podstawy prawne ochrony środowiska oraz jego surowość i egzekwowanie), wykorzystanie odnawialnych zasobów (w tym m.in. deforestyzację, nadmierną eksploatację zasobów rybnych), degradację środowiska (w tym m.in. poziom stężenia pyłów, jakość środowiska naturalnego)⁹. Zaproponowany w 2012 r. *Sustainability-adjusted Global Competitiveness Index* nie zawiera wielu, ważnych z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego kwestii, np. asymilacji mniejszości narodowych, warunków pracy, zanieczyszczenia wody, recyklingu, zarządzania odpadami itd. Wynika stąd pewna niedogodność – dotychczasowe (a także najbliższe kolejne) oceny konkurencyjności gospodarek uwzględniające warunki i stopień zrównoważonego rozwoju nie są w pełni porównywalne.

3. Konkurencyjność państw Regionu Morza Bałtyckiego w rankingach IMD oraz WEF

Do oceny poziomu konkurencyjności wybrano 10 państw Regionu Morza Bałtyckiego (RMB): Danię, Niemcy, Rosję, Litwę, Łotwę, Estonię, Finlandię, Szwecję i Norwegię (włączoną w Region Morza Bałtyckiego ze względu na sąsiedztwo z Cieśninami Duńskimi – łącznikiem Bałtyku z Morzem Północnym). W rankingach IMD najwyższe miejsca wśród krajów RMB zajmują kraje skandynawskie oraz Niemcy.

⁸ *The Global Competitiveness Report 2012-2013: Full Data Edition*, (ed.) K. Schwab, World Economic Forum, Geneva 2012, pp. 53-54.

⁹ *Ibidem*, p. 57.

Pozycja tych krajów jest również wysoka w porównaniu z ogółem ocenianych gospodarek (badano 59 krajów) – wszystkie zajmują miejsca w pierwszej dwudziestce.

Tabela 4. Ranking konkurencyjności krajów Regionu Morza Bałtyckiego, według IMD, w latach 2011-2012

Kraj	Miejsce wśród krajów			
	objętych badaniem	Regionu Morza Bałtyckiego	objętych badaniem	Regionu Morza Bałtyckiego
	2011		2012	
Szwecja	4	1	5	1
Niemcy	10	2	9	3
Dania	12	3	13	4
Norwegia	13	4	8	2
Finlandia	15	5	17	5
Estonia	33	6	31	6
Polska	34	7	34	7
Litwa	45	8	36	8
Rosja	49	9	48	9
Łotwa	nie została uwzględniona w rankingu			

Źródło: World Competitiveness Report, IMD, Geneva 2011, <http://www.imd.org/research/publications/wcy/upload/scoreboard.pdf>.

Pozostałe kraje RMB (z wyłączeniem Łotwy, która nie była klasyfikowana) zajęły dalekie miejsca na tle ogółu badanych gospodarek: Estonia i Polska znalazły się w czwartej, a Litwa i Rosja – piątej dziesiątce (2011). Na podstawie danych z tab. 4 można stwierdzić, że konkurencyjność gospodarek z pierwszej piątki RMB utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie (przesunięcia w zakresie 1-2 miejsc rankingowych, zarówno w górę, jak i w dół). Spektakularny awans zanotowała Norwegia, która między 2011 a 2012 r. przesunęła się w górę aż o 5 miejsc. W przypadku drugiej piątki – mniej konkurencyjnych krajów, niewielkie zmiany zachodziły w obu kierunkach. Wyjątkiem była Litwa, która w ciągu roku znacznie wzmocniła swoją pozycję konkurencyjną, czego przejawem było przesunięcie w rankingu aż o 9 miejsc w górę. Wskaźnik GCI (*Global Competitiveness Index*), opracowany przez WEF, nieco inaczej klasyfikuje poszczególne kraje (tab. 5).

Zachowana jest jednak pewna prawidłowość: kraje skandynawskie oraz Niemcy zajmują najwyższe miejsca wśród krajów RMB, a także wysokie miejsca w rankingu uwzględniającym wszystkie badane gospodarki (w badaniach uwzględniono 142 państwa). W przypadku krajów nordyckich oraz Niemiec ich pozycja szacowana na podstawie *Global Competitiveness Index* jest wyższa niż w rankingu IMD – aż cztery znajdują się w pierwszej dziesiątce, a jedynie Norwegia oraz Dania (w 2012 r.) – w drugiej. Wśród pozostałych krajów najlepsze miejsce

Tabela 5. Globalny Indeks Konkurencyjności (GCI) a indeksy: Zrównoważonej Konkurencyjności (SCI) oraz Konkurencyjności skorygowany o warunki istotne dla zrównoważonego rozwoju (S-a GCI)

Kraj	2011		2012	
	SCI	GCI	S-a GCI	GCI
	Pozycja wśród wszystkich badanych gospodarek			
Szwecja	3	3	4	4
Finlandia	4	4	2	3
Niemcy	6	6	6	6
Dania	8	8	10	12
Norwegia	13	16	5	15
Estonia	26	33	22	34
Polska	31	41	32	41
Litwa	33	44	26	45
Łotwa	51	64	25	55
Rosja	53	66	42	67

Źródło: *The Global Competitiveness Report 2011 – 2012*, WEF, Geneva 2011, pp. 15, 63, *The Global Competitiveness Report 2012-2013*, WEF, Geneva 2012, pp. 13, 58.

zajmuje Estonia (miejsce podobne jak w indeksie IMD). Zdecydowanie gorzej wypada gospodarka polska i litewska (odpowiednio 41 i 44 miejsce w 2011 r.).

Stawkę państw RMB zamykają Łotwa i Rosja – obie gospodarki w siódmej dziesiątce (w 2011 r., w 2012 r. Łotwa przesunęła się aż o 9 miejsc w górę listy). Wskaźnik zrównoważonej konkurencyjności (w badaniach uwzględniono 139 państw) oraz konkurencyjności skorygowany o warunki istotne dla zrównoważonego rozwoju gospodarek RMB jest obiecujący. Wszystkie kraje są wyżej notowane w rankingach uwzględniających konkurencyjność w warunkach zrównoważonego rozwoju niż w rankingach dotyczących bieżącej pozycji konkurencyjnej. Różnice wynoszą nawet do 30 miejsc (np. w odniesieniu do Łotwy w 2012 r.). Oznacza to, że wszystkie kraje mają korzystne perspektywy rozwoju w średnim i długim okresie.

W tabeli 5 zaznaczono również gospodarki, które między 2011 a 2012 r. odnotowały największy skok na liście rankingowej w odniesieniu do oceny ich konkurencyjności z uwzględnieniem warunków niezbędnych do zrównoważonego rozwoju. W tym przypadku również Łotwa odnotowała największą poprawę (26 miejsc), nieco mniejszą, aczkolwiek również znaczną – Rosja (9 miejsc) i Norwegia (8 miejsc). Jednak w przypadku tych zmian trudno jest je ocenić ze względu na zmienioną metodykę szacowania wskaźnika uwzględniającego warunki do zrównoważonego rozwoju.

4. Podsumowanie

Oceniając konkurencyjność gospodarek Regionu Morza Bałtyckiego, należy podkreślić wyraźny podział państw RMB na dwie grupy. Zarówno według IMD, jak i WEF państwa skandynawskie (Dania, Norwegia, Szwecja, Finlandia) oraz Niemcy posiadają jedne z najbardziej konkurencyjnych gospodarek w świecie. Drugą grupę

stanowią kraje południowo-wschodniego Bałtyku (Polska, Rosja, Litwa, Łotwa, Estonia). Ich pozycja konkurencyjna jest zdecydowanie słabsza w porównaniu z krajami północno-zachodniego Bałtyku. Różnice w zajmowanych miejscach między grupami dochodzą do kilkudziesięciu pozycji. Najlepsze miejsca w grupie mniej konkurencyjnych krajów RMB zajmują Estonia i Polska. Nieco słabiej wypadają Litwa, Łotwa i Rosja. Optymizmem napawa fakt, że w przyszłości region może być zdecydowanie bardziej konkurencyjny niż obecnie. Wynika to z miejsca, jakie w rankingach: Zrównoważonej Konkurencyjności (SCI) oraz Konkurencyjności skorygowanej o warunki istotne dla zrównoważonego rozwoju (S-a GCI) zajmują badane gospodarki. Według WEF, wszystkie kraje prowadzą na tyle zrównoważoną politykę społeczno-gospodarczo-ekologiczną, że o ile w krajach obecnie konkurencyjnych pozwoli ona utrzymać *status quo*, o tyle kraje obecnie mniej konkurencyjne mają potencjał pozwalający na zdecydowaną poprawę swojej atrakcyjności inwestycyjnej i możliwości zwiększania przychodów z działalności gospodarczej.

Literatura

- Bieńkowski W., Weresa M.A., Radło M.J. (red.), *Konkurencyjność Polski na tle zmian gospodarczych w krajach OECD. Ewolucja znaczenia czynników konkurencyjności*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2010.
- Bossak J.W., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, SGH, Warszawa 2004.
- Schwab K. (ed.), *The Global Competitiveness Report 2011-2012*, World Economic Forum, Geneva 2011.
- Schwab K. (ed.), *The Global Competitiveness Report 2012-2013: Full Data Edition*, World Economic Forum, Geneva 2012.
- White Paper on Intercultural Dialogue "Living Together As Equals in Dignity"*, Council of Europe Ministers of Foreign Affairs, 118th Ministerial Session, Strasbourg 2008, www.coe.int.

COMPETITIVENESS OF THE BALTIC REGION COUNTRIES IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL RANKINGS

Summary: Competitiveness of economy, like companies competitiveness, has not been clearly defined. Different researchers, while identifying competitiveness of economies, place particular emphasis on various issues. No doubt, irrespective of the ways of looking at the competitiveness of economy, it has been the object of interest not only of the world of science, but also of business and politics. Depending on intentions, there are various indicators enabling to define the level of competitiveness of particular economies. The following article presents the construction of indicators established by two organizations: International Institute for Management Development and World Economic Forum. On the basis of IMD and WEF rankings the competitiveness of the Baltic Sea Region, with reference to other economies and within this region, was assessed.

Keywords: competitiveness, sustainable growth, Baltic Sea Region.